

Оригинални научни рад
УДК: 81'243
37.091.3::811.111
37.013:316.72/.73
doi: 10.5937/zrffp53-33921

ИНТЕРКУЛТУРАЛНИ ПРИСТУП ПОДУЧАВАЊУ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА: ПРЕДНОСТИ И ИЗДЗОВИ

Наташа М. БАКИЋ МИРИЋ¹

Тамара М. ЈЕВРИЋ²

Јелена Р. РАТКОВИЋ СТЕВОВИЋ³

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Филозофски факултет
Катедра за енглески језик и књижевност

¹ natasa.bakic.miric@pr.ac.rs

² tamara.jevric@pr.ac.rs

³ jelena.ratkovic.stevovic@pr.ac.rs

Рад примљен: 13. 9. 2021.

Рад прихваћен: 29. 6. 2023.

ИНТЕРКУЛТУРАЛНИ ПРИСТУП ПОДУЧАВАЊУ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА: ПРЕДНОСТИ И ИЗАЗОВИ⁴

Кључне речи:
енглески језик;
интеркултурална
комуникација;
студенти;
наставник.

Сажетак. У данашњем мултикултуралном свету подучавање и учење страног језика не значи само подучавање и учење лингвистике језика, већ укључује и подучавање и учење о култури. С тим у вези, крајем XX и почетком XXI века, настала је нова метода подучавања енглеског језика која је подједнако усредсређена и на језик и на културу. Подучавање енглеског језика интеркултуралним приступом заправо учи студенте о културама тако што развија њихову интеркултуралну комуникативну компетенцију док у исто време развија њихове језичке вештине. Иако овај приступ у настави енглеског језика свакако није нов, овај рад ће анализирати основне принципе интеркултуралног приступа настави енглеског језика, планирање наставе и селекцију уџбеника.

⁴ Ово истраживање подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор бр. 451-03-47/2023-01/200184).

Увод

Култура представља један од главних проблема у настави енглеског језика јер се подучава кроз контексте попут знаменитих личности, уметности, моде, филма, итд., који су усредсређени на подучавање језичких вештина, а не на подучавање културе чији је језик саставни део. Крамш (Kramsch, 1999) сматра да ови контексти, иако занимљиви, обично нису усредсређени на невидљиве елементе културе (попут погледа на свет, вредности, уверења, невербалне комуникације, итд.) са којима студенти, у већини случајева, имају потешкоћа. У ствари, чини се да се у уџбеницима често занемарују управо невидљиви аспекти културе који су од суштинске важности у интеракцији са изворним говорницима. Стога су многи аутори попут Бајрама (Bugar, 2020), Лидикота и Скарвина (Liddicoat & Scarvino, 2013), Крамша (1999), Крозета (Crozet, 1996) почели да заговарају интеркултурални приступ настави енглеског језика крајем XX и почетком XXI века. Према мишљењу Лидикота и Скарвина (2013, стр. 56), овај приступ ставља на прво место комуникацију и настоји ка томе да подучава културу на начин који истовремено развија интеркултуралне комуникационе вештине заједно са развијањем језичких вештина. Дакле, то је, заправо, комбиновани приступ учењу језика и културе, јер перципира језик и културу као блиско повезане.

С друге стране, Бајрам (2020, стр. 4) каже да интеркултурални приступ настави језика има за циљ да развије студенте као интеркултуралне интерлокуторе који знају да препознају различите културолошке идентитете и не дозвољавају да стереотипи и предрасуде утичу на процес комуникације са људима који долазе из других култура. Бајрам се, тако, слаже са Лидикотом и Скарвином (2013) да би примена интеркултуралног приступа у настави енглеског језика помогла студентима не само да стекну језичку компетенцију потребну за комуникацију у говору и писању већ и развила и њихову интеркултуралну компетенцију.

Мартин и Накајама (Martin & Nakayama, 2018, стр. 35) истичу да је примарни циљ интеркултуралне комуникације развијање способности

критичког упоређивања матичне (изворне) културе са другим културама у којима се говори енглески језик, тумачење исхода овог поређења, као и успешне примене знања у интеркултуралној вербалној и невербалној комуникацији. Крамш (1999, стр. 11) и Каловеј-Томас (Calloway-Thomas, 2010, стр. 70) слажу се са овим и сматрају да је од највеће важности да се на часовима енглеског језика учи о култури, а не само о насумично одабраним културолошким аспектима који не пружају комплетну слику о култури језика који се изучава. Такође, Крозет (1996) сматра да би крајњи циљ подучавања и учења језика требало да буде оспособљавање студентата за комуницирање на другом језику у културолошком простору где комуникација није само питање граматике и вокабулара, већ је и питање културе, а не изворно познавање енглеског језика и акценат. С тим у вези, Лидикот и Скарвино (2013, стр. 57) сматрају да се свака језичка порука коју појединац шаље, преноси у одређеном културолошком контексту из разлога што култура обликује начин на који је језик структуриран и начин на који се језик користи. Стога, студенти који су научили само граматику и вокабулар енглеског језика нису добро припремљени за комуникацију на том језику јер немају адекватно знање о култури (чији је језик саставни део) и насумице формирају своје претпоставке о њој док уче језик традиционалним наставним методама.

Међутим, имплементација ове методе (Bakić Mirić, 2022) није једноставна у пракси. Могуће препреке могу бити следеће:

- незаинтересованост наставника од којих многи не знају шта овај термин подразумева и како се подучава;
- обука наставника који би желели да имплементирају овај приступ у настави енглеског језика;
- недостатак уџбеника који су искључиво усредсређени на подучавање културе и интеркултуралне комуникације, а не на уобичајене горенаведене теме;
- убеђење многих наставника да су предуслови за примену интеркултуралног приступа у настави енглеског језика њихов претходни боравак у земљама енглеског говорног подручја и изложеност тим културама.

Без обзира на ове препреке, које су у неку руку оправдане, према мишљењу ауторки овог рада, с обзиром на растући шовинизам у нашем друштву, потпомогнут медијима који шире предрасуде и стереотипе о људима који живе на енглеском говорном подручју, интеркултурални приступ у настави енглеског језика на терцијарном нивоу у Србији био би добар начин за промовисање толеранције, прихватања различитости, разумевања и поштовања према људима који живе у овим културама.

Примарни циљеви интеркултуралног присвојања наставе енглеског језика

Интеркултурални приступ подучавању и учењу енглеског језика има четири примарна циља (Liddicoat & Scarvino, 2013, стр. 56), и то:

- усвајање знања о културама;
- поређење култура (сличности и разлике);
- проучавање култура;
- разумевање културолошке припадности и културолошког идентитета.

Како наводе Крозет и Лидикот (Crozet & Liddicoat, 2000), култура није концепт који се спонтано учи. Нажалост, култура се незапажено подучава на часовима енглеског језика не само код нас већ и у иностранству, и овај недостатак постаје видљив тек касније, и то када створи проблем у интеркултуралним интеракцијама. Интересантно је напоменути да су странци много толерантнији када неизворни говорници направе грешку у граматици и/или вокабулару него када направе културолошке грешке, јер заправо оне доводе до проблема у комуникацији и то из разлога што се појединци упуштају у комуникацију из перспективе правила комуникације матичне културе (Liddicoat & Scarvino, 2013). Један од примарних циљева наставе би, стога, требало да буде и подучавање студената о матичној (изворној) култури, као и о томе по чему се она разликује од култура енглеског говорног подручја. Такође, пошто је језик саставни део културе, постоји потреба да се подучавањем и учењем о култури крене на самом почетку јер је чак врло једноставан говорни језик, попут поздрава, времена, или избора заменице, под јаким утицајем културе и на то треба обратити пажњу када се подучавају ови аспекти језика (Jackson, 2020). Лидикот и Скарвино (2013) сматрају да студенти морају стално да обитавају између језика и културе како би постали компетентни интеркултурални говорници, као и да следе правила понашања у различитим културолошким контекстима. Такође, студенти морају да знају да протумаче одређено понашање изворних говорника, али не морају да га репродукују на исти начин. С тим у вези, једна од главних грешака коју чине наставници језика јесте покушај да од неизворних говорника направе изворне говорнике. Ово је погрешан методолошки приступ јер и сами наставници нису изворни говорници о чему је већ било речи у уводном делу рада. Бајрам (2020) с правом сматра да када неко говори на другом језику, он/а задржава своје погледе на свет, осећања и вредности и не усваја погледе на свет, осећања и вредности својих саговорника, већ би требало не само да покуша да пронађе сличности између своје матичне (изворне) културе и нове (циљне) културе већ и да уочи разлике које могу да утичу на исход комуникације. Крозет, Лидикот и Бјанко (Crozet, Liddicoat, Bianco, 1999)

сматрају да се добро разумевање властите културе и разлика које постоје у другим културама може сматрати најзначајнијим циљем и исходом учења језика. Дакле, уместо неуспелих покушаја да од студената направе изворне говорнике, наставници би требало да развију говорнике који се осећају угодно и сигурно када комуницирају у интеркултуралном контексту.

Лидикот, Пападеметре, Скарино и Кохлер (Liddicoat, Parademetre, Scarino, Kohler, 2003 *apud.* Bakić Mirić, 2022) издвајају пет педагошких принципа за имплементацију ове методе учења који утичу и на избор методологије, материјала, оцењивања, обликовања и планирања наставе и наставног програма:

- активна изградња (енгл. *active construction*), која помаже студентима да усвоје знање о матичној култури и о циљној култури;
- повезивање (енгл. *making connections*), које подстиче студенте да поређењем успоставе везу између језика и нове културе;
- рефлектовање (енгл. *reflection*) јесте уједно и кључни педагошки принцип, јер пружа могућност студентима да уоче разлике које постоје између култура и како се оне рефлектују на комуникацију;
- друштвена интеракција (енгл. *social interaction*), која омогућава студентима да разумеју културолошке разлике у процесу комуникације и пронађу адекватне одговоре и решења за различите ситуације, а које могу довести до неспоразума у комуникацији;
- одговорност (енгл. *responsibility*), која студенте учи да цене друге језике, људе и културе.

Улога наставника при примени ових принципа у настави јесте да омогући студентима да уоче, истраже и разумеју разлике које постоје између матичне и циљне културе.

Четири фазе у йодучавању инијеркултуралне компетенције⁵

Интеркултурални приступ подучавању и учењу енглеског језика укључује четири фазе. Фазе 1, 2 и 4 наставник предаје по седам часова (трајање сваког часа је 45 минута), док се фаза 3 предаје девет часова. Све четири фазе укључују различите интеркултуралне активности, тимски рад, дискусије, питања и дебате. Цео курс укупно садржи 30 часова, изводи се на енглеском језику и комбинује подучавање културолошке компетенције и интеркултуралну комуникацију. Ниво знања енглеског језика студената

⁵ Четири фазе подучавања енглеског језика преузете су из књиге: Bakić Mirić, N. (2019). *Intercultural Communicative Competence and English Language Teaching at Post-Secondary Level: A Practical Approach*. Kosovska Mitrovica: Filozofski fakultet Univerziteta u Prištini, и резултат су искуства ауторке у подучавању интеркултуралне комуникације у иностранству.

требало би да буде минимум Б2 по Заједничком европском референтном оквиру за језике (енгл. *Common European Framework for Languages*).

1. Прва фаза подучавања служи као увод у релевантне концепте као што су култура, комуникација и интеркултурална комуникација. Ово је уједно и фаза у којој студенти упознају своју културу, која служи као полазна тачка у проучавању и разумевању култура енглеског говорног подручја (наставник сам бира коју културу жели да обрађује на часу: америчку, британску, канадску или аустралијску). Од језичких вештина, у овој фази студенти вежбају говорни језик и слушање.

Нека од вежбања у овој фази могу бити:

Вежбање 1. Студенти у групама записују особине своје културе и упоређују их са културом енглеског говорног подручја. Такође, студенти дискутују о стереотипима и предрасудама у вези са културама енглеског говорног подручја, као и разлозима због којих имају стереотипе и предрасуде о њима.

Вежбање 2. Студенти у групама дискутују о аспектима сопствене културе који могу изгледати чудно особи из земље енглеског говорног подручја. Студенти, такође, слушају видео-записе описа своје културе на Јутјубу (енгл. *YouTube*) од људи који долазе из земље енглеског говорног подручја. Додатна активност за студенте је креирање веб-странице или брошуре за туристе који путују у њихову земљу у којој би објаснили културолошка правила, тј. шта је дозвољено, а шта није. У овој фази студенти од језичких вештина вежбају говорни језик, слушање и писање.

2. Циљ друге фазе је подучавање ученика о видљивим и невидљивим аспектима култура енглеског говорног подручја и њихово упоређивање са видљивим и невидљивим аспектима сопствене културе. У овој фази студенти би већ требало да су стекли нека основна знања о својој култури у првој фази подучавања, што ће им свакако олакшати да разумеју другу културу. У овој фази студенти од језичких вештина вежбају писање, говорни језик и слушање.

Нека од вежбања у овој фази могу бити:

Вежбање 1. Студенти бирају филм, дугометражни цртани филм или телевизијску серију и анализирају их из интеркултуралне перспективе, при чему издвајају сличности и разлике између сопствене културе и културе енглеског говорног подручја и о њима дискутују на часу (Табела 1).

Табела 1. Уочљиве разлике између америчких и српских културолошких вредности приказаних у популарној култури

Америчке културолошке вредности	Српске културолошке вредности
Индивидуализам	Колективизам
Богатство	Сиромаштво
Једнакост	Неједнакост
Прихватање промена	Опирање променама
Стални напредак	Стагнација
Тачност и присуство на послу	Кашњење и абсентизам
Посао и слободно време	Слободно време
Здрава конкуренција	Непотизам
Оптимистичан поглед у будућност	Песимизам
Задовољство	Незадовољство
Здрав начин живота	Нездрав начин живота

Вежбање 2.

Студенти раде културолошке симулације тако што се понашају као посетиоци из земаља енглеског говорног подручја који комуницирају са студентима који се понашају као представници сопствене културе. Ова врста учења је веома важна за развијање перцепције о другим културама и њиховог погледа на свет, при чему се посебна пажња посвећује обрацима у комуникацији и понашању, што ће студенте боље припремити за комуникацију са другим говорницима и за толерисање разлика у интеркултуралној интеракцији.

3. У трећој фази уче се правила интеркултуралног слушања и невербалне интеркултуралне комуникације, при чему студенти морају да разумеју и протумаче оно што чују и виде у интеркултуралном контексту. Студенти уче о нивоима слушања, моделу СРПТВО (слушање, разумевање, памћење, тумачење, вредновање, одговарање; енгл. *HURIER*⁶), препрекама за ефикасно слушање, као и основна правила за разумевање невербалне интеркултуралне комуникације и невербалних кодова. Од језичких вештина студенти у овој фази вежбају слушање и говорни језик.

⁶ Модел је развила Џуди Браунел (енгл. Judy Brownell), професорка организационе комуникације, 1996. године. Модел описује шест фаза слушања које су веома важне у процесу слушања, а самим тим и у процесу комуникације и разумевања послатих порука. С обзиром на то да многи конфликти настају услед недостатка комуникације или погрешне комуникације, овај модел има за циљ да у потпуности елиминише потенцијалне конфликти тако што подстиче људе да ефикасније слушају. Сходно томе, модел је применљив у интеркултуралној комуникацији.

Нека од вежбања у овој фази су:

Вежбање 1. Један студент уз пуно буке и ометања (од лупања о сто до гласних звукова попут трубљења итд., који би требало да представљају интеркултуралне препреке, на пример, етноцентризам, стереотипи, предрасуде, језичке баријере, невербални кодови) слуша другог студента док прича (на тему по свом избору) и вежба активне и ефикасне технике слушања око 15 минута. Након тога, студенти набрајају све тешкоће које су искусили током разговора и дискутују о њима на часу са наставником. Ово вежбање има за циљ да покаже студентима значај ефикасног интеркултуралног слушања, и колико и како препреке могу да утичу на то да порука која је послата није иста као порука која је примљена, што може да доведе до проблема у интеркултуралним интеракцијама. Наставник овај процес може да прикаже и графички помоћу Росовог (Ross, 1992) модела комуникације или кружног модела комуникације.

Вежбање 2. Наставник приказује слике/слајдове људи са различитим изразима лица и говором тела у културама енглеског говорног подручја и колико су они слични и/или различити са оним у матичној култури. Студенти раде у групама и покушавају да наслуते шта израз лица или покрети руку значе у овим културама и како се тумаче у матичној култури.

4. Четврта фаза је фаза у којој наставник подучава студенте како да превазиђу препреке (страх, етноцентризам, историју конфликта, културолошка правила, предрасуде и стереотипе, језик) које могу да утичу на исход интеркултуралне комуникације. Ово је право време да студенти науче које карактеристике чине доброг интеркултуралног комуникатора попут емпатије, опсервације, рефлексije, поштовања, флексибилности, прилагодљивости, отворености итд. У овој фази студенти вежбају говорни језик.

Вежбање 1. У групама студенти разговарају о томе шта је интеркултурална етика⁷ и како се она примењује у пракси.

Вежбање 2. Ово вежбање почиње питањем: „На који начин можемо исправно да разумемо вербалне и невербалне интеркултуралне поруке с обзиром на чињеницу да постоје разлике у начину комуникације у различитим културама?“ Студенти дискутују о својим одговорима.

Вежбање 3. Студенти се организују у групе у којима дискутују о интеркултуралним инцидентима 10 до 15 минута, након чега презентују своје одговоре пред целом групом.

⁷ Еванхоф (Evanhoff, 2020) дефинише интеркултуралну етику као процес у коме људи из различитих култура дефинишу правила која утичу на односе између њих на различитим нивоима, укључујући интерперсоналне и интернационалне. Дефинисање нових правила о сличностима између култура заправо смањује конфликте у интеркултуралним интеракцијама.

Неопходно је напоменути да је подучавање овог динамичног концепта изузетно захтеван и сложен процес, те да је из тог разлога немогуће у потпуности подучити студенте о свим карактеристикама култура енглеског говорног подручја, што свакако представља највећи изазов у овом методолошком приступу настави енглеског језика.

*План часова*⁸

Да би читаоцима било једноставније да разумеју интеркултурални приступ настави енглеског језика, у овом делу рада приказан је план часова за подучавање интеркултуралне комуникације.

Величина групе: 30+ студената прве године студија.

Наставна метода: Интеркултурални приступ подучавању енглеског језика у комбинацији са комуникативном методом са задацима.

Први час (90 минута): Учење путем писања и дискусије.

На уводном предавању прочитајте цитате о комуникацији:

1. „Два највећа проблема у језику су да можете да кажете оно што нисте намеравали да кажете и да можете да кажете оно што нисте мислили.“
2. „Многи проблеми у свету би нестали када бисмо више причали једни са другима а не једни о другима.“
3. „Све што заправо знамо о комуникацији јесте да је увек тумачимо погрешно.“

Након тога, охрабрите студенте да изнесу своје мишљење о цитатима. Потом, дефинишите појмове: култура, комуникација и интеркултурална комуникација и начин на који су култура и интеркултурална комуникација међусобно повезане. Следеће, студенти одговарају на питања у писаној форми након чега дискутују о одговорима на часу:

1. Да ли сте икада били окружени припадницима културе енглеског говорног подручја и нисте разумели шта се дешава? Опишите своје искуство. Уколико нисте, базирајте своје искуство на ономе што знате о тој култури. – Ово је одлична вежба из које се могу видети стереотипи и предрасуде које студенти имају јер су сами формирали претпоставке о култури без формалног подучавања о њој.

⁸ План часа је преузет и модификован из књиге: Bakić Mirić, N. (2019). *Intercultural Communicative Competence and English Language Teaching at Post-Secondary Level: A Practical Approach*. Kosovska Mitrovica: Filozofski fakultet Univerziteta u Prištini. Оригинални час осмислила је ауторка.

2. Стигли сте у Њујорк. Опишите физичко окружење и људе. Које разлике примећујете између српске и америчке културе?

Други час (90 минута): Учење путем слушања и дискусије.

Наставник објашњава разлике у слушној интеркултуралној комуникацији, карактеристике доброг интеркултуралног слушаоца (стрпљење, необраћање пажње на ометања, разумевање стила говора, активно слушање, саосећање са говорником итд.) и препреке које утичу на интеркултурално слушање (језичке баријере, предрасуде, стереотипи, итд.). Студенти потом добијају вежбања од којих бирају једно на којем ће радити у групи или самостално.

Свака група узима по једно вежбање, при чему је свако од понуђених вежбања другачије. Студенти по завршетку представљају свој рад.

Вежбање 1 (тимски или индивидуални рад). Пронађите песму из одређене културе (било српске, било америчке), послушајте је и објасните културолошко значење које се крије у стиховима.

Вежбање 2 (тимски или индивидуални рад). Студенти би требало да осмисле дијалог у вези са интеркултуралним слушањем и баријерама које утичу на ефикасно интеркултурално слушање.

Трећи час (90 минута): Учење путем дискусије.

Наставник објашњава основна правила за разумевање невербалне интеркултуралне комуникације, невербалне кодове (проксемика, окулезика, хронемика, кинезика, хаптика, парајезик и тишина) и њихов утицај на интеркултуралну комуникацију.

Вежбање 1 (тимски рад). Погледајте два цртежа на којима се људи рукују и колику дистанцу држе (хаптика и проксемика). Студенти записују културолошке сличности и разлике које постоје у невербалним кодовима у културама и то како они могу да изазову проблем у комуникацији.

Задатак 2 (тимски или индивидуални рад). Студенти би требало да пронађу речи или гестикулације које су специфичне за одређену културу.

Задатак 4 (тимски рад). У мањим групама студенти дискутују о непријатним ситуацијама које се могу догодити у интеркултуралним интеракцијама због неефикасног слушања и погрешних невербалних кодова и проналажењу решења за такве ситуације.

Важно је напоменути да се план часа може мењати сходно знању језика и интересовањима студената и може бити лакши или тежи, може укључити дубље проучавање културе (културолошке обрасце, типове

култура, итд.) и комуникације, популарну културу, културолошки империјализам, културолошку интелигенцију, итд.⁹

Огабир уџбеника и оцењивање

Лидикот и Скарвино (Liddicoat & Scarvino, 2013, стр. 63 *apud* Bakić Mirić, 2022) сматрају да је избор уџбеника веома важан да би се постигли циљеви и исходи учења интеркултуралне комуникације у настави енглеског језика. С тим у вези, они сматрају да би при селекцији уџбеника наставници требало да узму у обзир чињеницу да би културолошки садржај у уџбеницима требало директно да доприноси унапређењу комуникације између култура, да је уско повезан са језиком, да помаже у развоју релевантних стратегија учења и вештина запажања, поређења и рефлектовања, да омогућава студентима да повежу матичну културу са културама енглеског говорног подручја и да буде практичан, а не искључиво теоријски.

Међутим, у већини случајева наставници користе традиционалне уџбенике чији је главни недостатак, како је речено у уводу овог рада, ђављење невидљивим аспектима културе¹⁰ земаља енглеског говорног подручја, који су носећи стубови интеркултуралних сусрета. Наставници би у том случају требало да осмисле посебна вежбања како би студенти могли да ураде упоредну анализу матичне културе са културама ових земаља са посебним освртом на стереотипе и предрасуде (уколико их има), који би требало да буду неизоставни део подучавања. На пример, изјаве попут: „Амерички школски систем је лак и не може да се мери са нашим системом“, „Васпитање деце у Великој Британији је лоше и они не поштују родитеље“, „У Канади живе само имигранти и канадска нација не постоји“, „Аустралијанци не могу да буду добри људи јер су њихови преци били британски осуђеници“ само су неки од неоснованих стереотипа које често можемо чути и који могу послужити наставницима као основа за дискусију. И поред тога, наставници ипак могу користити тему и/или садржај у постојећем уџбенику за поређење култура. Овде је од

⁹ Требало би напоменути да се овакав приступ настави страног језика може применити и у усвајању језика одређене струке. Рецимо, код усвајања вербалне и невербалне комуникације и културе понашања у здравственој струци, нарочито у комуникацији са пацијентима. Усвајање разлика и сличности између две културе у великој мери може да допринесе квалитету односа здравствених радника и пацијената у кључним ситуацијама.

¹⁰ У видљиве аспекте културе спадају храна, одећа, музика, фестивали итд. Дакле, теме које се иначе обрађују у традиционалним уџбеницима, док у невидљиве аспекте културе спадају вредности, погледи на свет, невербални кодови, васпитање, образовни систем, итд. Дакле, аспекти културе који могу створити проблем у интеркултуралним интеракцијама.

кључног значаја навести студенте на то да познату тему сагледају и разумеју са интеркултуралног становишта. На пример, Бајрам (2020, стр. 89) наводи да се тема спорта може разматрати са различитих културолошких становишта, и то: рода (да ли играју мушкарци, жене или оба пола) или, рецимо, религије (да ли вера утиче на бављење спортом), итд. Теме попут традиционалне кухиње, народних ношњи, музике или разоноде, такође, могу имати сличан приступ. Такође, материјали који се могу користити за разне активности су аутентични текстови, тј. чланци из новина и часописа, фотографије, кратки видео-материјали, као и додатни аутентични извори за вежбање попут Мудл форума (енгл. *Moodle forums*), видео-подкаста и разних апликација (Richards & Rogers, 2014, стр. 35; Byram, 2020, стр. 103).

Традиционални уџбеници би, стога, у идеалном сценарију требало да имају само помоћну улогу у интеркултуралном приступу подучавања енглеског језика док се широк распон вежби и активности може преузети из других извора.¹¹

По завршетку подучавања енглеског језика интеркултуралним приступом, студенти би требало да разумеју следеће (Fantini, 2009; Ting-Toomey & Chung, 2021):

- концепт културе и интеркултуралне комуникације;
- препреке у интеркултуралној комуникацији;
- ефикасно интеркултурално слушање;
- интеркултуралну невербалну комуникацију;
- најважнија правила за успешну интеркултуралну комуникацију.

Имајући ово у виду, оцењивање интеркултуралне компетенције студентата није лако јер се ова компетенција не може оценити стандардизованим тестовима. Према Дирдорф (Deardorff, 2006), најбоље методе оцењивања које се тренутно користе у настави су интервјуи са студентима, студентски радови, презентације, студентски портфолио и опсервација студената током наставе. Ауторке би свакако издвојиле студентске радове о виртуелној или стварној интеракцији са особом из културе енглеског говорног подручја који треба да садрже детаљан опис искуства са посебним освртом на невидљиве аспекте културе (вредности, уверења, правила, погледе на свет итд.), разлике између две културе, те како ове разлике утичу на процес комуникације. Ови радови јасно показују то да ли студенти разумеју цео процес интеркултуралне комуникације који укључује главне концепте, баријере и вештине.

Сви предложени начини оцењивања добар су начин да се студенти стимулишу да аналитички и критички размишљају о интеркултуралној

¹¹ Књига Џејн Џексон (енгл. Jane Jackson) *Introducing Teaching Language and Intercultural Communication* у издању Routledge из 2020. године може бити добар избор за наставу јер, између осталог, обилује практичним примерима.

комуникацији, те њеним позитивним, али и негативним исходима јер понекад, и поред најбоље намере, особа не може да успостави добру комуникацију са особом из друге културе због непремостивих разлика у начину размишљања условљених етноцентризмом, дискриминацијом, стереотипима и предрасудама.

Закључак

У данашње време, наставници енглеског језика су под сталним притиском да модернизују наставу тако што ће користити модерне удбенике и методе у извођењу наставе. Интеркултурални приступ настави енглеског језика једна је од тих метода јер подучава студенте да разумеју разлике које се могу јавити у комуникацији између људи који долазе из енглеског говорног подручја, развија вештине, ставове и свест о различитим културама, што у исто време побољшава језичку компетенцију и вештине, као и упознавање сопствене културе.

Ипак, треба имати на уму да стицање интеркултуралне компетенције никада не може бити потпуно. Такође, требало би имати на уму да успешан интеркултурални комуникатор не мора да поседује одлично знање енглеског језика и/или културолошку компетенцију јер савршен методолошки приступ за успешно подучавање и учење интеркултуралне компетенције не постоји, као што не постоји ни потпуна дефиниција тога шта заправо укључује интеркултурални приступ настави енглеског језика, као и да ли је објективно оцењивање знања студената по завршеном курсу могуће.

На крају, како свет неминовно постаје културолошки разнолик из различитих разлога (економских или политичких) од виталног је значаја да се студенти интеркултурално образују кроз наставу енглеског језика, што свакако представља један од примарних изазова за наставнике енглеског језика.

Литература

- Bakić-Mirić, N. (2019). *Intercultural Communicative Competence and English Language Teaching at Post-Secondary Level: A Practical Approach*. Kosovska Mitrovica: Filozofski fakultet Univerziteta u Prištini.
- Bakić-Mirić, N. (2022). From Second Language Learners to Intercultural Citizens: Intercultural Competence in the English Language Classroom. In: J. Toyota, I. Richards, B. Kovačević (Eds.), *Second Language Learning and Cultural Acquisition: New Perspectives* (80–91). Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Byram, M. (2020). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Revisited*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.

- Calloway-Thomas, C. (2010). *Empathy in the Global World: An Intercultural Perspective*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Crozet, C. (1996). Teaching Verbal Interaction and Culture in the Language Classroom. *Australian Review of Applied Linguistics*, 19(2), 37–58.
- Crozet, C. & Liddicoat, A. J. (2000). Teaching Culture as an Integrated Part of Language: Implications for the Aims, Approaches and Pedagogies of Language Teaching. In: A. J. Liddicoat & C. Crozet (Eds.), *Teaching Languages, Teaching Cultures* (1–18). Melbourne: Language Australia.
- Crozet, C., Liddicoat, A. J., Bianco, J. (1999). Intercultural Competence: From Language Policy to Language Education. In: J. Lo Bianco, A. J. Liddicoat & C. Crozet (Eds.), *Striving for the Third Place, Intercultural Competence Through Language Education* (1–20). Canberra: Language Australia.
- Deardorff, D. K. (2006). Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241–266.
- Evanhoff, R. (2020). Introducing Intercultural Ethics. In: G. Rings (Ed.), *The Cambridge Handbook of Intercultural Communication* (187–202). Cambridge: Cambridge University Press.
- Fantini, A. (2009). Assessing Intercultural Competence: Issues and Tools. In: D. K. Deardorff (Ed.), *The SAGE Handbook of Intercultural Competence* (456–476). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Jackson, J. (2020). *Introducing Teaching Language and Intercultural Communication*. London – New York: Routledge.
- Kramsch, C. (1999). *Language and Culture (Oxford Introduction to Language Study)*. Oxford: Oxford University Press.
- Liddicoat, A. J. & Scarvino, A. (2013). *Intercultural Teaching and Learning*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Liddicoat, A. J., Parademetre, L., Scarino, A., Kohler, M. (2003). *Intercultural Language Learning*. Canberra: DEST.
- Martin, J. N. & Nakayama, T. C. (2018). *Intercultural Communication in Contexts*. New York: McGraw Hill Education.
- Richards, J. K & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ross, R. S. (1992). *Speech Communication: The Speechmaking Process*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Ting-Toomey, S. & Chung, L. C. (2021). *Understanding Intercultural Communication*, 3rd edition. Oxford: Oxford University Press.

Nataša M. BAKIĆ MIRIĆ

Tamara M. JEVRIĆ

Jelena R. RATKOVIĆ STEVOVIĆ

University of Priština in Kosovska Mitrovica

Faculty of Philosophy

Department of English Language and Literature

Intercultural Approach to English Language Teaching: Advantages and Challenges

Summary

In the 21st century, teaching and learning a foreign language obviously includes teaching and learning about culture. In this regard, a new method of teaching English has emerged that is equally focused on language and culture. Teaching English through an intercultural approach actually teaches students about cultures by developing their intercultural communicative competence while at the same time developing their language skills. Although this approach to English language teaching is relatively new, this paper will analyze the basic principles of an intercultural approach to English language teaching, lesson planning, and textbook selection.

An intercultural approach to teaching English enables students to understand the differences that can occur in communication between people coming from the English-speaking world; develop skills, attitudes and awareness of different values; beliefs and worldviews in these cultures, at the same time improving language competence and skills as well as getting to know one's own culture.

In the real world, however, it should be borne in mind that the acquisition of intercultural competence is never complete and perfect. A successful intercultural communicator does not require perfect knowledge of English and/or cultural competence.

There is no perfect model for successful teaching and learning intercultural competence, as there is no complete definition of what an intercultural approach to English language teaching actually encompasses, and whether it is possible to assess objectively students' knowledge upon completion of the course.

However, as the world inevitably becomes culturally diverse due to migration for economic and/or political reasons, it is vital that students accumulate intercultural knowledge in a foreign language course, which certainly poses a challenge for the language teachers.

Keywords: English language; intercultural communication; students; teachers.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауѢорсиѢво-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).